

Seurakunnille

- Sisältää:
1. Työtuomioistuimen ratkaisu matkakorvauskiistassa
  2. Ryhmähenkivakuutussopimus
  3. Työnantajan sivukulut 1999
  4. Lainmuutoksia

1. Työtuomioistuimen ratkaisu matkakorvauskiistassa

Yleistä

Työtuomioistuin on ratkaissut Kirkon sopimusvaltuuskunnan ja AKAVA-JS ry:n välillä olleen matkakorvausta koskevan riidan 4.9.1998 antamallaan tuomiolla n:o 47. Asia koski toisen seurakunnan alueella, 55 kilometrin päässä virkapaikaltaan asuneen seurakuntapapin oikeutta saada korvausta **oman auton käytön mukaan** matkoista, jotka eivät suuntautuneet virkapaikalle. Seurakuntapappi vaati korvausta kodin ja virantoimituspaikan välisistä matkoista siitä riippumatta, kummalla tavalla virkamatkan tekeminen olisi ollut seurakunnalle edullisempaa, virkapaikalta käsin ja matka sinne päättäen vai kotoa käsin tai sinne matka päättäen.

Työtuomioistuimen tuomion mukaan ei voitu vahvistaa sitä Akava-JS:n kantteessa vaatimaa tulkintaa, että virkamatkasta tulisi aina olla oikeus saada korvausta toteutuneen matkan mukaan siten, että virkamatkan aloituspaikka on koti tai virkapaikka ja lopetuspaikka koti tai virkapaikka.

Työtuomioistuimen tuomio koskee yksittäistapausta, mutta tuomion perusteista on löydettävissä eräitä yleisempiäkin matkakorvauksia koskevia periaatteita. Matkustamiskustannusten korvaamisessa oman auton käytön mukaan voidaan työtuomioistuimen ratkaisun perusteella pitää Kirkon yleisen virkaehtosopimuksen 105 §:n mukaisena seuraavassa esitettyjä periaatteita:

Työmatkoja ei korvata, virkamatkoista korvataan ylimääräiset kustannukset

Virkamatkoista maksettavien korvausten tausta-ajatuksena on periaate, että viranhaltijat ja työntekijät (jäljempänä: työntekijät) tulevat kotoa omalla kustannuksellaan virkapaikalle (työmatka) ja voivat vähentää tästä aiheutuvat kustannukset verotuksessa siten, kuin verolainsäädännössä on sanottu. Useimmiten viikossa tehdään viisi edestakaista kodin ja virkapaikan välistä työmatkaa, mutta monissa tehtävissä on tavallista, että matkoja saattaa olla useampiakin. Työnantaja ei osallistu näiden matkojen kustannuksiin. Työnantaja sen sijaan vastaa ylimääräisistä, so. virkapaikan ulkopuolelle suuntautu-

neista virkamatkoista aiheutuneista kustannuksista. Virkaehtosopimuksen mukaan pääsääntönä on virkamatkan alkaminen virkapaikalta, jolloin viranhoidosta aiheutuvat ylimääräiset kustannuksetkin korvataan. (Lisäksi Kirkon yleisen työehtosopimuksen kuukausipalkkaliitteen III osan 7 §:ssä on lastenhojaajia koskevia erityismääräyksiä.)

Kotoa tehtyjen virkamatkojen korvaaminen

Varsinkin seurakuntien hengellistä työtä tekevillä työntekijöillä on lukuisasti tilanteita, joissa virkatehtäviä tehdään myös muualla kuin virkapaikalla (esim. toimitukset ja käynnit kodeissa ja laitoksissa, leirit, kinkarit yms.). Tällöin syntyy tilanteita, jolloin virkatehtävä ei sinänsä edellytä virkapaikalla käyntiä, vaan matka voi olla tarkoituksenmukaisinta tehdä kotoa käsin. Työntekijät säilyttävät myös usein työvälineistöä kotonaan (virkapuku, toimituksissa käytettävät kirjat yms.), jolloin virkamatkan aloittaminen kotoa voi olla käytännössä tarkoituksenmukaista ja perusteltua.

Kun virkamatka tehdään kotoa käsin, tulee ratkaista, miten tehdystä virkamatkasta maksetaan korvausta. Käytännössä tämä koskee erityisesti omalla autolla tehtyjä virkamatkoja. Kun matka suuntautuu kotoa virantoimituspaikkaan, kyseessä on aina virkamatka, jolloin muodollinen peruste saada korvausta syntyy sikäli kuin matkasta aiheutuu ylimääräisiä kustannuksia. Virkaehtosopimuksen mukaan virkamatkasta ei suoriteta korvausta enempää kuin mitä olisi ollut maksettava, jos se olisi tehty niin lyhyessä ajassa ja niin vähin kokonaiskustannuksin, kuin se virkamatkan ja viranhaltijan tehtävien tarkoituksenmukaisen suorittamisen kannalta on mahdollista. Työtuomioistuimen tuomion perusteella virkaehtosopimuksen mukainen käytäntö ei ole se, että matka tulisi **aina** korvata toteutuneen matkan mukaan; so. joko alkaen kotoa ja päättyen kotiin, jos työntekijä on matkan sillä tavalla tehnyt. Korvauksen suuruutta harkittaessa on siis verrattava kotoa tehdystä virkamatkasta aiheutuneita kustannuksia siihen, että matka olisi tehty virkapaikalta käsin. Asiaa ratkaistaessa tulee kiinnittää huomio ainakin virkapaikan, virantoimituspaikan (esim. seurakunnan eri toimipisteiden tai koti- tai laitosvierailupaikan) ja työntekijän asuinpaikan sijaintiin ja muihin vastaaviin asiaan vaikuttaviin tekijöihin. Korvaus virkamatkasta suoritetaan pääsääntöisesti virkapaikalta laskettuna. Vain jos virkamatkan suorittaminen kotoa on työnantajan tekemän kokonaisharkinnan mukaan ollut edullisempaa kuin virkapaikalta tehtynä, matka korvataan kotoa käsin.

Kokonaisharkintaa tehtäessä on lähtökohtana virkaehtosopimuksen mukainen pääsääntö virkamatkan aloittamisesta virkapaikalta. Asunnosta tehty matka voidaan kuitenkin korvata kokonaisuudessaan, jos se on siten tehtynä ollut

- objektiivisesti, matkan kilometrimääriä verrattaessa seurakunnalle edullisinta tai
- työnantajan suorittaman kokonaisharkinnan, mm. työajassa saavutetun säästön perusteella työnantajalle edullisinta.

Asuinpaikan vaikutus korvauksen maksamiseen

Matkakorvausta koskevien sopimusmääräysten tausta-ajatuksena on ollut se, että viranhaltijat asuvat lähellä virkapaikkaa, jolloin ylimääräisten menojen määrittely on yleensä ollut paikallistasolla selkeää. Kun koti sijaitsee lähellä virkapaikkaa, on korvattavien kustannusten kannalta lähes samantekevää kummasta paikasta matka aloitetaan, kotoa vai virkapaikalta. Mitä lähempänä virkapaikkaa työntekijä asuu (esim. 1-2 kilometrin etäisyydellä virkapaikasta), sitä helpommin voidaan ottaa huomioon työajan (tai paremminkin matkustusajan) säästö, jos virkamatkalle lähdetään suoraan kotoa verrattuna siihen, että matka tehtäisiin virkapaikalta lähtien. Tällöin voidaan katsoa matkustusajassa saatava säästö kokonaisharkinnan kannalta sellaiseksi, että ei ole tarpeen erikseen selvittää kustakin matkasta, kumpi tapa tehdä matka on puhtaan matemaattisesti laskien seurakunnalle edullisinta, kotoa vai virkapaikalta.

Mitä kauempana virkapaikasta työntekijä asuu, sitä perustellumpi on se pääsäännön mukainen menettely, että virkamatkat korvataan virkapaikalta käsin. Poikkeuksena ovat luonnollisesti esim. ne tilanteet, joissa matka kotoa virantoimituspaikkaan on lyhyempi kuin virkapaikalta. Niissä tilanteissa, joissa matka virantoimituspaikkaan on kotoa jonkin verran, mutta ei olennaisesti pitempi kuin virkapaikalta, työnantajan asiana on aina erikseen ratkaista, voidaanko virkamatkasta tällaisessa erityistapauksessa korvata kustannuksia enemmän kuin mitä matkasta virkapaikalta tehtynä olisi syntynyt. Kaikkia työntekijöitä tulee kohdella samojen perusteiden mukaisesti. Yhtenäisistä korvauseriaatteista huolimatta eroavuutta korvausten maksamisessa voi syntyä kuitenkin siitä syystä, että olosuhteet ovat erilaiset eri työntekijöiden kohdalla. Joku saattaa asua kilometrin päässä virkapaikalta, jolloin korvauksen suorittaminen kotoa tehdyistä virkamatkoista kotoa laskettuna on perusteltua. Toinen taas voi asua kymmenien kilometrien päässä, jopa toisen seurakunnan alueella, jolloin virkamatkan korvaaminen virkapaikalta lähtien on lähes poikkeuksetta perustelluinta.

Ns. kello 18.30-sääntö

Ns. klo 18.30 sääntö (VES 105 § 1 mom. viimeinen virke) on sopimusvaltuuskunnan toimistoon tulleiden tiedustelujen perusteella tulkittu usein väärin. Määräyksen mukaan “työmatkaksi rinnastetaan matka, joka tehdään maanantain ja perjantain välisenä aikana nämä päivät mukaan luettuina ennen kello 18.30 virkapaikan välittömässä läheisyydessä sijaitsevaan seurakunnan muuhun toimipaikkaan”. Tämä tarkoittaa sitä, että johonkin muuhun seurakunnan rakennukseen (kiinteistöön) kuin virkapaikkaan tehty matka, kun ko. toinen rakennus sijaitsee virkapaikan välittömässä läheisyydessä (noin 100 metrin säteellä virkapaikasta), katsotaan arkipäivinä ennen kello 18.30 työmatkaksi, jolloin korvausta matkan tekemisestä ei voida maksaa. Vaikka matka siis suuntautuu virkapaikan ulkopuolelle, se rinnastetaan virkaehtosopimuksen määräyksen perusteella korvaamatta jääväksi työmatkaksi. Tästä on tehty kahdenlaisia virheellisiä johtopäätöksiä.

Ensinnäkin määräystä on tulkittu siten, että kello 18.30 jälkeen tai viikonloppuna virkapaikalle tehdyt matkat voitaisiin myös korvata. Kotoa virkapaikalle tehtyä matkaa (työmatkaa) ei kuitenkaan voida koskaan korvata. Työmatkan korvaamatta jääminen on täysin siitä riippumaton, tehdäänkö matka useamman kerran päivässä, ilta-aikaan tai viikonloppuna.

Toisaalta määräystä on tulkittu myös siten virheellisesti, että kello 18.30 jälkeen ja viikonloppuna seurakunnan toiseen rakennukseen tai kiinteistöön kuin virkapaikalle tehdystä matkasta olisi automaattisesti oikeus saada korvaus kotoa käsin tehtynä. Näin ei automaattisesti kuitenkaan ole siitäkään huolimatta, että tällöin matka suuntautuu muualle kuin virkapaikalle, ja se on katsottava kello 18.30 jälkeen ja viikonloppuisin luonteeltaan virkamatkaksi. Virkapaikan vieressä sijaitsevaan rakennukseen tehtävän matkan korvaaminen ei perusteiltaan poikkea muista virkamatkoista. Ne on VES 105 § 3 momentin mukaisesti tehtävä seurakunnalle edullisimmalla tavalla eikä seurakunta ole velvollinen maksamaan matkasta enempää kuin olisi ollut maksettava, jos matka olisi tehty seurakunnalle edullisimmalla tavalla. Tilanteessa, jossa matka suuntautuu virkapaikan vieressä olevaan seurakunnan toiseen rakennukseen, työnantajalla ei ole velvollisuutta korvata enempää kuin matka virkapaikalta alkaen, jolloin korvattavaa ei synny.

Toisaalta ei ole estettä yksittäistapauksissa ottaa huomioon kohtuusnäkökohtia silloin, kun työntekijälle aiheutuisi viranhoidosta ylimääräisiä kustannuksia tavanomaiseen viranhoidon verrattuna, esim. jos työntekijä joutuu virkapaikalle suuntautuvan matkan (työmatkan) lisäksi tekemään virkatehtävien vuoksi samana päivänä yhden tai useamman matkan virkapaikan lähellä olevaan seurakunnan toiseen rakennukseen. Työnantajan asiana on tehdä yksittäistapauksia koskeva harkinta, mutta harkintaperusteiden on oltava samat koko henkilökuntaa koskien. Työtuomioistuimen ratkaisun perustelujen mukaan seurakunnassa noudatettu virkaehtosopimuksen mukainen virkamatkojen korvauskäytäntö kuitenkin sitoo viranhaltijaa, jos hän on ollut siitä tietoinen, vaikka nimenomaista päätöstä asiasta ei olisi tehtykään. Selkeänä lähtökohtana on joka tapauksessa aina pidettävä sitä virkaehtosopimuksen määräystä, että virkamatkat tulee tehdä seurakunnalle edullisimmalla tavalla ja toisaalta sitä, että virkamatkat tulee pääsääntöisesti aloittaa virkapaikalta. Tästä pääsäännöstä on syytä poiketa vain yksittäistapauksissa ja erityisistä syistä, jotka harkitaan tapauskohtaisesti. Poikkeamisperusteet on syytä kirjata matkalaskun hyväksyjän tekemään päätökseen tai kirkkoneuvoston päätökseen. Poikkeamisperusteista on syytä myös tiedottaa henkilöstölle, jos on odotettavissa, että samankaltaisia tilanteita voi syntyä useammin.

Oman auton käyttöoikeudesta ja julkisten kulkuneuvojen käyttämisestä

Useimmissa seurakunnissa hengellistä työtä tekeville työntekijöille on myönnetty oman auton käyttöoikeus virkamatkojen tekemiseen. Yleensä vain suurimmissa taajamissa on siinä määrin tiheä julkinen liikenne, että julkisen kulkuneuvon käyttäminen on mahdollista kaikkien virkapaikan ulkopuolelle suuntautuvien virkatehtävien joustavan ja tarkoituksenmukaisen hoitamisen

kannalta. Silloinkin kun julkinen liikenne on toimivaa, usein on perusteltua myöntää oman auton käyttöä näitä tilanteita varten, joissa työntekijä joutuu kuljettamaan virkatehtävissä tarvittavia välineitä mukanaan (esim. albaa, isoja tarvikkeita tms.). Virkaehtosopimuksen 105 § 3 momentin ilmaus virkamatkan tekemisestä “seurakunnalle edullisimmalla tavalla” ei viittaa pelkästään siihen, korvataanko matkat virkapaikalta käsin vai mahdollisesti kotoa käsin, vaan myös matkustustapaan, siis siihen millä kulkuvälineellä, esim. omalla autolla, bussilla tai muulla julkisella kulkuneuvolla matka tehdään. Virkamatka tulee lähtökohtaisesti tehdä siten, että virkamatkasta seurakunnalle aiheutuvat kustannukset ovat mahdollisimman pienet. Seurakuntaa ei sido työntekijän valitsema matkustustapa, ellei se ole ollut seurakunnan kannalta edullisin vaihtoehto. Erityisesti hengellistä työtä tekeville työntekijöillä, jotka usein hyvinkin itsenäisesti päättävät työtehtävistään eivätkä saa suoria työmääräyksiä esimieheltä, painottuu vastuu suunnitella ja tehdä virkamatkat siten, että niistä aiheutuva kustannus työnantajalle on mahdollisimman pieni. Seurakunnassa voidaan ottaa huomioon eri kulkuvälineiden edullisuutta harkittaessa edellä mainittuja, esim. työvälineiden kuljettamiseen liittyviä kohtuusnäkökohtia. Tällöin voidaan korvata virkamatka oman auton käyttöperusteiden mukaan, vaikka matka pelkästään markkamääräisesti tarkasteltuna olisi tullut edullisemmaksi julkista kulkuneuvoa käyttämällä.

Virkaehtosopimusten matkamääräyksillä on kahtalainen tehtävä. Yhtäältä niillä pyritään turvaamaan virkatehtävien suorittaminen virkapaikan ulkopuolella tarkoituksenmukaisella, joustavalla ja tehokkaalla tavalla. Toisaalta niillä pyritään turvaamaan viranhaltijan oikeus saada korvaus viranhoidosta syntyneistä ylimääräisistä kustannuksista asettamalla kuitenkin rajat sille, millaisia kustannuksia virkamatkoista voidaan hyväksyä. Kodin ja virkapaikan välisiä työmatkoja ei voida korvata ja korvattavatkin virkamatkat tulee tehdä seurakunnalle edullisimmalla tavalla. Verovaroja käyttävänä julkisyhteisönä seurakunnan tulee toimia säästävaisesti. Niissä tilanteissa, joissa virkaehtosopimus antaa harkintavaltaa, työnantajan on syytä edellä olevan selostuksen ja paikallisten olosuhteiden perusteella vahvistaa sellaiset virkamatkoja koskevat kaikkia seurakunnan työntekijöitä koskevat pelisäännöt (“matkustussääntö”), joka ottaa huomioon niin työnantajan taloudellisuusintressit kuin virkatehtävien tarkoituksenmukaisen suorittamisen.

2. Ryhmähenkivakuutusopimus

Keskeiset työmarkkinajärjestöt ovat sopineet ryhmähenkivakuutuksen perussummien ja lapsikorotuksen tarkistamisesta. Kirkon ryhmähenkivakuutusopimus on uudistettu tämän mukaisesti. Perussummia on tarkistettu noin 2,6 % ja lapsikorotusta 3,3 %. Tarkistusten jälkeen suurin perussumma on 71.400 mk ja lapsikorotus 31.600 mk. Muilta kuin korvausmäärien osalta ryhmähenkivakuutuksen ehdot ovat pysyneet entisellään. Uudistettu kirkon ryhmähenkivakuutusopimus on yleiskirjeen liitteenä.

3. Työnantajan sivukulut 1999

Seurakuntien sekä työntekijöiden sosiaaliturva- ja eläkemaksut vuodelle 1999 julkaistaan uudestaan alla olevassa taulukossa. Yleiskirjeessä A 7/98 julkaistussa taulukossa työttömyysvakuutusmaksun suuruus oli virheellinen.

	Työnantaja	Työntekijä
Sosiaaliturvamaksu	4,75 %	
Työttömyysvakuutusmaksu	0,9 - 3,85 %	1,35 %
Tapaturmavakuutusmaksu	1,15 % (keskimäärin)	
Ryhmähenkivakuutusmaksu	0,09 % (keskimäärin)	
KiEL-maksu	27,0 %	4,7 %
LEL-maksu	17,5 %	4,7 %
TaEL-maksu	11,3 %	4,7 %

Työnantajan työttömyysvakuutusmaksut ovat 0,9 % alle 5 miljoonan markan palkkasumman osalta ja 3,85 % tämän ylimenevältä palkkasummalta.

4. Lainmuutoksia

4.1. Oppisopimuskoulutusta koskeva laki on kumottu

Oppisopimuskoulutusta koskeva laki (1605/1992) on kumottu ja sitä koskevat määräykset on siirretty lakeihin ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) ja ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998). Lainmuutoksella ei ole vaikutusta oppisopimuskoulutuksen sisältöön eikä seurakuntiin oppisopimuskoulutukseen otettujen työntekijöiden palkkaukseen.

4.2. Laki nuorista työntekijöistä on muuttunut

Laki nuorista työntekijöistä on muuttunut (754/1998). Muutokset johtuvat EU:n direktiivistä ja Euroopan neuvoston taloudellisesta peruskirjasta. Muutokset rajoittavat mm. alle 15-vuotiaiden työntekijöiden työntekoa koulujen loma-aikoina. Oppisopimuskoulutuksessa olevan nuoren työntekijän tietopuoliseen koulutukseen ja työntekoon käytetyn ajan yhteistä enimmäiskestoja rajoitetaan. Lisäksi ruokatuntia koskeva erityissääntely ulotetaan 15-17-vuotiaisiin työntekijöihin. Muuttuneet lainkohdat ovat yleiskirjeen liitteenä.

4.3. Työsopimuslain 28 ja 47j §, vuosilomalain 16 § ja opintovapaalain 13 § ovat muuttuneet

Työsopimuslain sairausajan palkkaa ja työsopimuksen päättämismenettelyä koskevien säännösten pakottavuutta sekä vuosilomalain ja opintovapaalain säännösten ehdottomuutta koskevia säännöksiä on muutettu siten, että työnantaja, joka on velvollinen noudattamaan yleissitovaa työehtosopimusta, saa soveltaa myös sellaisia mainittujen säännösten nojalla solmittuja työehtosopimusmääräyksiä, joilla on vähennetty työntekijän lain mukaan määräytyviä etuja. Muutettujen lainkohtien mukaan yleissitovaa työehtosopimusta noudattava työnantaja ei kuitenkaan voisi tehdä edellä tarkoitettuihin työehtosopimusmääräyksiin perustuvia paikallisia sopimuksia. Lainmuutosten tavoitteena on saattaa yleissitovaa työehtosopimusta noudattava työnantaja samaan asemaan sellaisen työnantajan kanssa, joka soveltaa työehtosopimusta työehtosopimuslain mukaan. Lainmuutoksilla ei ole välitöntä vaikutusta kirkon sopimuskehityksessä. Muuttuneet lainkohdat ovat yleiskirjeen liitteenä.

Sopimusjohtaja

Risto Voipio

Lakimies

Timo von Boehm

LIITTEET:

- Ryhmähenkivakuutusopimus 1999
- Laki nuorista työntekijöistä annetun lain muuttamisesta
- Laki työsopimuslain 28 ja 47 j §:n muuttamisesta
- Laki vuosilomalain 16 §:n muuttamisesta
- Laki opintovapaalain 13 §:n muuttamisesta